

TARTU ÜLIKOOL
Majandusteaduskond

Paul Vössotski

COVID-19 KRIISI MÕJU ARUSAAMISELE TOIDUJULGEOLEKUST TARTU
ÜLIKOOLITUDENGITE NÄITEL

Bakalaureusetöö

Juhendaja: nooremlektor Raul Omel

Tartu 2024

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Sisukord

Sisejuhatus	4
1. Toidujulgeoleku olemus ja kriiside mõju arusaamale toidujulgeolekust.....	5
1.1. Toidujulgeoleku defineerimine ja mõõtmine	5
1.2. Covid-19 ja toidujulgeolek	7
1.3. Ülevaade varasematest uuringutest.....	9
2. Tartu Ülikooli üliõpilaste uuring toidujulgeoleku tajumisest	10
2.1. Andmed ja meetod	10
2.2. Ankeetküsitluse tulemused	12
2.3. Toidujulgeolekust teadlikust mõjutavad tegurid.....	26
2.4. Arutelu	28
Kokkuvõtte.....	30
Viidatud allikad	32
Summary	34

Sisejuhatas

2019. aastal alanud COVID-19 pandeemia on olnud kaugeleulatuv mõju, mis on ulatunud kaugemale kui selle tekitatud vahetu tervishoiukriis. Üks esile kerkinud murettekitav valdkond on see, kuidas pandeemia on mõjutanud inimeste arusaamu ja käitumist seoses toiduga kindlustatusega. ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni määratluse kohaselt hõlmab toiduga kindlustatus mitte ainult füüsilist, sotsiaalset ja majanduslikku juurdepääsu piisavale, ohutule ja toitvale toidule, vaid ka selle juurdepääsu säilitamist, et rahuldada toitumisvajadusi ja toidueelistusi aktiivse ja tervisliku elu jaoks. Kriis on häirinud tarneahelaid, muutnud tarbijate käitumist ja toonud kaasa märkimisväärseid majanduslikke tagajärgi, mis kõik võivad mõjutada toiduga kindlustatust.

Käesoleva töö eesmärk on uurida COVID-19 kriisi mõju Tartu Ülikooli üliõpilaste arusaamisele toiduga kindlustatusest. Üliõpilased esindavad ainulaadset demograafilist rühma, kes elavad sageli esimest korda iseseisvalt, haldavad ise oma rahaasju ja teevad ise oma toitumisvalikuid. Lisaks sellele võis üleminek kaugõppele ja paljude ühiste söögikohtade sulgemine muuta üliõpilaste toiduga kindlustatuse olukorra veelgi keerulisemaks. Samuti on oluline märkida, et toiduga kindlustatuse tajumist võivad kujundada mitmed tegurid, sealhulgas inimese taust, kogemused ja akadeemiline distsipliin.

Uuringus jagatakse üliõpilaspopulatsioon veelgi enam iseseisvalt ja koos vanematega elavateks üliõpilasteks, et võrrelda ja vastandada nende kahe rühma kogemusi ja arusaamu. Eeldatakse, et elukorraldus võib oluliselt mõjutada arusaamu toiduga kindlustatusest, toidu raiskamisest ja toitumisharjumustest. Uuringus eristatakse ka sotsiaalteaduste ja meditsiini üliõpilasi, eeldades, et akadeemiline distsipliin võib mõjutada toiduga kindlustatuse ja toitumisega seotud arusaamu ja prioriteete.

Pandeemia ajal kogutud andmed annavad ainulaadse võimaluse uurida, kuidas selline ülemaailmne kriis võib mõjutada toiduga seotud arusaamu ja käitumist. Samuti võimaldab see uurida, kuidas erinevad elukorraldused ja akadeemilised distsipliinid võivad neid muutusi mõjutada. Arvestades toiduga kindlustatuse keerukust ja selle tähtsust üksikisiku ja rahva tervisele, on oluline neid küsimusi paremini mõista. See arusaam võib anda teavet poliitika ja sekkumise kohta, mille eesmärk on edendada toiduga kindlustatust, eriti kriisiaegadel.

1. Toidujulgeoleku olemus ja kriiside mõju arusaamale toidujulgeolekust

1.1. Toidujulgeoleku defineerimine ja mõõtmine

Toidujulgeolek on riigi riikliku julgeoleku tagamise üks peamisi suundi, riikluse ja suveräänsuse säilitamise tegur, demograafilise poliitika oluline komponent, riikliku strateegiliseprioriteedi - elukvaliteedi tõstmise - elluviimise vajalik tingimus. kodanikele, tagades kõrged elatustasemed.

Algselt kasutati terminit "toidujulgeolek" selle kirjeldamiseks, kas riigil on piisavalt toitu, et rahuldada toiduenergia vajadusi. Mõned kasutasid riiklikku toidujulgeolekut, et tähendada isevarustatust, st riik toodab oma vajadustele vastavat toitu või seda, mida tema elanikkond vajab (Pinstrup-Andersen, 2009). Aga selleks, et arusaada, mida toidujulgeolek tegelikult tähendab, peame vaatama, kuidas selle mõiste nimetus ja kontseptsioon on aja jooksul muutunud.

1970. aastate alguses, ülemaailmsete toidukriiside ajal, keskendus toidujulgeoleku kontseptsioon esialgu põhitoiduainete kättesaadavuse ja hinnastabiilsuse tagamisele, kuna põllumajandustoorme hinnad olid tol ajal äärmiselt volatiilsed ning valuuta- ja energiaturgudel valitses ebastabiilsus (Berry et al., 2015). Nälja ja toidukriiside tekkimine nõudis toidujulgeolekumääratlust, mis tunnustaks potentsiaalselt haavatavate ja mõjutatud inimeste kriitilisi vajadusi ja käitumist. Toidujulgeoleku defineeriti 1974. aastal toimunud maailma toidukonverentsil kui "põhitoiduvarude piisav kättesaadavus kogu maailmas, et säilitada toidutarbimise kasv ning kompenseerida tootmise ja hindade kõikumist" (*World Food Conference Rome November 1974 on JSTOR*, s.a.). Selles määratluses rõhutati mõistetavat vajadust tootmise suurendamise järele, sest 1970. aastal arvati, et valgu- ja energiapuudus mõjutab üle 25% maailma elanikkonnast.

Toidujulgeoleku kriisi sügavam tajumine viis seejärel toidu kättesaadavusele keskendumise asemel laiemale lähenemisviisi juurde. Parem arusaamine põllumajandusturgude toimimisest stressiolukorras ja sellest, kuidas riskirühmad ei saa toidule ligi, viis FAO toidujulgeoleku määratluse laiendamiseni, et tagada haavatavate elanikkonnarühmade juurdepääsomasolevatele varudele. Majanduslik juurdepääs toidule on saanud toidujulgeoleku mõiste osaks (Berry et al., 2015). Seejärel võeti kasutusele toidujulgeoleku läbivaadatud määratlus: "tagada kõigile inimestele igal ajal nii füüsiline kui ka majanduslik juurdepääs neile vajalikele põhitoidudele" (*Chapter 1. Food security and trade: an overview*, s.a.).

Järgmine areng toimus 1986. aastal, kui Maailmapank avaldas oma põhjapaneva

aruande "Vaesus ja nälg" ("Poverty and Hunger") (Binswanger & Landell-Mills, 1995). Sellega kehtestati toidujulgeoleku ajakava, eristades vaesusega seotud kroonilist toidujulgeolekut ja ägedat, ajutist toidujulgeolekut, mis on põhjustatud loodusõnnetustest või inimtegevusest tingitud katastroofidest. See kajastub toidujulgeoleku mõiste edasises laiendamises, mis hõlmab: "kõigile inimestele igal ajal juurdepääs piisavale toidule aktiivseks ja tervislikuks eluks" (Berry et al., 2015).

Kontseptsiooni järgmine areng toimus 1994. aastal koos ÜRO arenguprogrammi inimarengu aruande avaldamisega (Nations, 1994), vaadeldes inimeste turvalisuse nõudeid. Selajal jõudis toidujulgeolek, mis kuulus sotsiaalkindlustuse laiemasse raamistikku, inimõiguste diskursusesse.

Kuna toidujulgeoleku uurimine sõltub sageli kontekstist, sõltuvalt sellest, millised paljudest tehnilistest perspektiividest ja poliitilistest küsimustest on kaasatud, ei olnud sellel mitmemõõtmelisel ja mitmetahulisel operatiivkonstruktsioonil sel ajal ühtset määratlust. Püüdes seda keerukust sidusamaks muuta, määratleti 1996. aasta ülemaailmse toiduga seotud tippkohtumise ettevalmistamisel toimunud rahvusvahelistel konsultatsioonidel toidujulgeoleku ümber, et kajastada üksikisikute, majapidamise ja isegi ülemaailmsel tasandil toimuvat keerukat vastastikut mõju. Toidujulgeolek on kõigil erinevatel tasanditel saavutatud, "kui kõigil inimestel on igal ajal füüsiline ja majanduslik juurdepääs piisavale, ohutule ja toiteväärtuslikule toidule, mis vastab nende toitumisvajadustele ja toidueelistustele, et elada aktiivset ja tervislikku elu" (*World Food Summit - Final Report - Part 1*, s.a.). 1990ndate keskel, kui mõiste "toidujulgeolek" arenes, tekkisid ka mõisted "toitumisalane kindlustatus" ("nutritional security") ja "toidu- ja toitumisalane kindlustatus" ("food and nutritional security"). Toidujulgeoleku peetakse siis "toiduga kindlustatuse ja toitumise" ("food security and nutrition") alaliigiks.

Igal aastal tehakse rohkem tööd toidujulgeoleku valdkonnas, võetakse vastu uusi kontseptsioone, kirjutatakse uusi seadusi, suurendatakse tootmist, jälgitakse kvaliteeti ja ülepakkumist, nii et isegi 2018. aastal kuulutas FAO aasta moto "Toiduainete ja toidujäätmete kadusid ei teki". Praegu toodetakse piisavalt toitu, et iga inimene saaks tarbida umbes 2850 kalorit päevas, kuid näljast ei saa me ikkagi lahti. Maailma näljahäda probleemi ei saa lahendada lihtsalt tootlikkuse suurendamisega, kuigi ilma teadmistemahukate ja läbimurdeliste biotehnoloogiate arendamiseta, et säilitada toodetud toiduaineid, logistiliste skeemide teooria jaratsionaalse põllumajandustootmise arendamiseta. Nälg ei teki tavaliselt mitte seetõttu, et maailmas ei ole teraviljavarusid, vaid seetõttu, et enamikus arengumaades on toiduaine madala sissetuleku tõttu suurele hulgal inimestele kättesaamatu. (Serageldin,

1999; *Global Food Security*, s.a.)

Indikaator peaks kajastama konkreetset olukorda või tegelikku olukorda, mida on raske otseselt hinnata, ja tavaliselt annab see suurusjärgu teatud skaalal. Ei ole olemas parimat näitajat, parima näitaja mõõtmist või parima näitaja analüüsi üldises mõttes (Habicht & Pelletier, 1990). Üldiselt, mida keerulisem on nähtus, seda suurem on vajadus mitme näitaja järele; näiteks ei saainimeste rühma tervislikku seisundit hinnata üheainsa näitaja abil. See kontseptsioon kehtib ka FNSi (*food and nutrition security*) näitajate kohta. See tähendab, et üks näitaja ei saa anda kokkuvõtet FNSi keerukusest ning seetõttu tuleb luua näitajate kogum, mis hõlmaks kõiki FNSi mõõtmeid.

Siin on loetelu olemasolevatest toidujulgeoleku indikaatoritest:

- FAO alatoitumuse näitaja (*The FAO Indicator of Undernourishment* (FAOIU))
- Ülemaailmne näljaindeks (*The Global Hunger Index* (GHI))
- Ülemaailmne toidujulgeoleku indeks (*The Global Food Security Index* (GFSI))
- Vaesuse ja nälja indeks (*The Poverty and Hunger Index* (PHI))
- Nälja vähendamise kohustuse indeks (*The Hunger Reduction Commitment Index* (HRCI))
- Antropomeetrilised näitajad (*Anthropometric indicators* (AI))
- Toitumise mitmekesisuse tulemus (*The Diet Diversity Score* (DDS))
- Meditsiinilised ja biomarkerite näitajad (*Medical and biomarker indicators* (MBI))

Toidu- ja toitumisohutuse parandamine ja järelevalve nõuab mitmeid elemente. Ja toidujulgeoleku kindlaksmääramiseks on vaja koguda tohutult palju andmeid erinevatest allikatest, et arendada arusaamist moistest. (Pangaribowo et al., 2013)

1.2. Covid-19 ja toidujulgeolek

Koronaviiruse epideemia, mis on kiiresti üle maailma levinud, on mõjutanud ühel või teisel viisil iga kaasaegset inimest ja on paratamatult pannud maailma majanduse väga haavatavasse olukorda. Majanduslikku kaost põhjustanud viirus on põhjustanud majanduslanguse ja isegi kõige vastupidavamad tellimused on kerge metamorfoosi all.

COVID-19 pandeemia, mis on alates 2019. aasta lõpust kiiresti üle kogu maailma levinud, avaldab sügavat mõju toidujulgeolekule. Täheldatud kriis on mõjutanud toidusüsteeme ja ohustanud inimeste juurdepääsu toidule mitmel põhjusel. Me ei ole tunnistanud mitte ainult tõsistele häiretele toiduainete tarneahelas, mis on tingitud

ülemaailmsest tervishoiukriisist tingitud riikide kehtestatud karantiinidest, vaid ka tõsisele langusele maailmamajanduses.

Sissetulekud on langenud, toiduainete hinnad on tõusnud, paljud ei ole saanud toidule juurdepääsu, õigus toidule on takistatud ja jõupingutused "null-nälja" saavutamiseks on takerdunud. Olukord on habras, pidevalt muutuv ja seda iseloomustab suur ebakindlus. (Adhanom Ghebreyesus, 2020)

Täheldatud suundumused kujutavad endast tõsist toidujulgeolekule. Nagu on märgitud viimases aruandes "Toidujulgeoleku olukord maailmas", elas juba enne pandeemiat umbes kaksmiljardit inimest mõõduka või tõsise toidupuuduse tingimustes. Alates 2014. aastast on mõjutatud inimeste arv kasvanud umbes 60 miljoni inimese võrra aastas. Haiguse leviku piiramiseks kavandatud karantiinimeetmetel on olnud mitmekülgset tagajärjed ning need on loonud tingimused tõsiseks häireks toidusüsteemides ja nälja dramaatiliseks kasvuks. Hiljutised hinnangud näitavad, et pandeemia suurendab toidupuuduse tõttu 83-132 miljoni inimese võrra rohkem inimesi, kes seisavad silmitsi toidupuudusega. (*Migrant Workers and the COVID-19 Pandemic*, s.a.)

38-80 miljonit neist elab madala sissetulekuga riikides, mis sõltuvad toiduainete impordist (*Prepare Food Systems for a Long-Haul Fight against COVID-19* / IFPRI, s.a.). Pandeemia kaudne sotsiaal-majanduslik mõju võis olla toidujulgeoleku märkimisväärne halvenemine vähemalt 25 riigis, sealhulgas Liibanonis, Lõuna-Sudaanis ja Jeemenis (FAO and WFP, 2020). Toiduainesektori tootlikkus võib ka tulevikus väheneda, eriti kui viirus naaseb samas ulatuses ja karantiinimeetmete kohaldamine jätkub.

Alates karantiinimeetmete kehtestamisest on toiduainete tarneahelas esinenud tõsiseid häireid. Toiduahel on tõsiselt häiritud, mis mõjutab kättesaadavust, hindu ja kvaliteeti (*Actions now can curb food systems fallout from COVID-19* / Nature Food, s.a.). Restoranide ja muude toitlustusasutuste sulgemine on toonud kaasa nõudluse järsu vähenemise teatavate kergesti riknevate toodete järele. Restoranide ja muude toitlustusasutuste sulgemine on toonud kaasa nõudluse järsu vähenemise teatavate kergesti riknevate toodete, sealhulgas piimatoodete, kartuli ja värskete puuviljade järele. Restoranide ja muude toitlustusasutuste sulgemine on toonud kaasanõudluse järsu vähenemise teatavate kergesti riknevate kaupade, sealhulgas piimatoodete, kartulija värskete puuviljade, aga ka eripärade, näiteks šokolaadi ja puuviljade, järele ja mõned kõrge väärtusega lihatükid („Choc waves“, 2020; „Coronavirus serves up a surplus of Wagyu beef“, 2020). Ajavahemikul Karantiiniperioodi ajal, mis kehtestati paljudes riikides märtsist kuni 2020. aasta maini, oli meediakajastuste kohaselt Meedias on kajastatud juhtumeid, kus tooted on nõudluse puudumise või turule jõudmise

raskuste tõttu ära visatud või maasse küntud. Meedia teatas juhtumitest, kus tooted visati ära või maeti maha nõudluse puudumise või turule toimetamise raskuste tõttu (Yaffe-Bellany & Corkery, 2020). Põllumajandustootjad, kellel ei olnud piisavat ladustamisvõimsust, sealhulgas külmhooned, jäid ilma toodangust, mida nad ei saanud müüa.

Toiduainete tarneahela häirete tõttu on toiduainesüsteemide töötajate seas esinenud paljuhaigestumisi, mis on viinud mitmete toiduainetööstuste, näiteks lihatöötlemisettevõtete sulgemiseni (*Meat packing plants become the latest Covid-19 hotbeds | CNN*, s.a.). Mõnel juhul, eriti olukorras, kus toit ei jõudnud turule, mõjutasid sellest tulenevad probleemid kättesaadavust, mis omakorda tõi kaasa mitmete nappide kaupade hinnatõusu. Lisaks sellele halvenes toidukeskkonna kvaliteet ning värsketest puu- ja köögiviljadest oli mõningane puudus, nagu ka allpool käsitletakse.

Pandeemia on toonud kaasa ulatuslikud muutused toidukeskkonnas. Eespool kirjeldatud karantiinimeetmete ja tarneahelate katkemise tagajärjel on muutunud tingimused ja seega ka viis, kuidas tarbijad toiduainete ostmisel, valmistamisel ja tarbimisel toiduainesüsteemiga suhtlevad. Restoranide ja muude toitlustusasutuste sulgemine on sundinud inimesi, kes varem tarbisid väljaspool kodu valmistatud toitu, üle minema kodus toiduvalmistamisele. Kuid paindlikkuse puudumine tarneahelates on tähendanud, et varem spetsiaalselt toitlustussüsteemi jaoks toodetud ja pakendatud toiduaineid ei ole olnud lihtne pakendada nii, et neid saaks müüa jaemüügis ja kasutada kodus.

1.3. Ülevaade varasematest uuringutest

Uuring "USA üliõpilaste toiduvalikud COVID-19 ajal" viidi läbi, et selgitada välja, kuidas COVID-19 mõjutas üliõpilaste toitumisharjumusi. Värvati kolmkümmend täistööajaga üliõpilast, kes õppisid 2020. aasta märtsis ja aprillis Washington DC lähedal asuvas suures avalik-õiguslikus ülikoolis. Nende õpilaste seas viidi läbi küsitlus, et näha, kas nende toidueelistused on muutunud. Tulemustest selgus, et käesolevas uuringus osalenud üliõpilased olid kogunud märkimisväärseid ja sageli negatiivseid muutusi oma toiduvalikutes, mis olid tingitud toidu kättesaadavuse ja toiduga seotud rollide muutumisest. (Powell et al., 2021)

Bakalaureusetöös "toiduga kindlustatus muutuvates kliimatingimustes" uurib, kuidas erinevad kliimamuutused mõjutavad toiduga kindlustatust Eestis. Dokumentis käsitletakse selgesõnaliselt toiduga kindlustatuse mõistet, selle mõõtmeid ja seda, kuidas toiduga kindlustatusriigis tagatakse. Teemat uuriti, kasutades Internetis kättesaadavaid ressursse. Kasutati varasemaid töid, erinevaid uuringuid, usaldusväärseid artikleid ja mitmeid muid teabeallikaid. Töö kokkuvõttes järeldas autor, et kliimamuutused mõjutavad tugevalt toiduga

kindlustatust, kuna nad vähendavad mullaviljakust.(Peterson, 2016)

Töös “COVID-19 pandeemia mõju toitumisharjumustele ja arusaamadele: Uuring brasiillaste seas” uuriti, kuidas Covid-19 on mõjutanud brasiillaste toitumisharjumusi. Vastajad märkisid, et COVID-19 pandeemia kontekst muutis nende toiduainete tarbimist ja ostmist.

Brasiilia tarbijad väitsid, et nad söövad ja ostavad rohkem toitu, mis viitab sellele, et peamiselt naised tajuvad vähem tervislikku toitumist. Teisest küljest eelistavad nad koduseid ja värskeid tooteid. Samuti on nad vähendanud turgudele minekute arvu ning hakkavad kasutama kohaletoimetamisteenuseid ja ostuplatvorme. Sel perioodil eelistatakse loomseid, taimseid ja pagaritooteid ning ökonoomseid pakendeid ja tooteid. Brasiilia elanikud märkisid ka, et nad on rohkem mures toiduohutuse ja hügieenitavade pärast. Kuid ajal, mil ülemaailmne tervis on ohus, on oluline, et Brasiilia ametiasutused tötaksid välja meetmed toiduohutuse ja tarbijate teadlikkuse tagamiseks, et tagada riigi toiduga kindlustatus praeguse kriisi ajal.(FerreiraRodrigues et al., 2021)

Uuringus "Koronaviiruse COVID-19 pandeemia mõju toiduainete ostmisele, söömiskäitumisele ja toiduohutuse tajumisele Kuveidis" uuritakse COVID-19 mõju toiduainete ostukäitumisele, söömiskäitumisele ja toiduohutuse tajumisele Kuveidis. Uuringus osales kokku 841 vastajat. Uuring näitas mitmeid muutusi toiduainete ostukäitumises, söömiskäitumises, toidutarbimises ja tarbijate arusaamades toiduohutusest pandeemia ajal. Analüüs näitab ka seda, et ebakindluse ja stressi ajal muudavad inimesed oma toiduostukäitumist, toitumisharjumusi ning järgivad juhiseid ja nõuandeid. Uuringu tulemused võivad aidata rahvatervise algatustel keskenduda teadlikkuse tõstmisele tervise, heaolu ja toitumise tähtsusest kriisi ajal.(AlTarrach et al., 2021)

2. Tartu Ülikooli üliõpilaste uuring toidujulgeoleku tajumisest

2.1. Andmed ja meetod

Käesolevas uuringus kasutati kirjeldavat uurimismeetodit, kasutades ristlõikeküsitluse meetodit, et koguda andmeid Tartu Ülikooli üliõpilaste arusaamade ja käitumise kohta seoses toiduga kindlustatusega COVID-19 pandeemia ajal. Uuringu eesmärk oli saada ülevaade üliõpilaste kogemustest ja hoiakutest selles pretsedenditu olukorras, keskendudes erinevatele aspektidele, nagu toitumisviiside muutmine, toidu kättesaadavus ja teadlikkus toiduga kindlustatuse küsimustes.

Küsimustik, mis oli peamine andmekogumisvahend, koostati hoolikalt, et hõlmata uuringu eesmärkidega seotud küsimusi. Küsimused koostati nii, et need annaksid teavet

mitmete võtmevaldkondade kohta:

Toitumisharjumused ja toidueelistused: Selle kategooria küsimuste eesmärk oli kindlaks teha muutused toitumisharjumustes ja -elistustes pandeemia ajal, näiteks teatud toidugruppide tarbimise suurenemine või vähenemine, muutused söögikordades ja kõik uued toitumisviisid, mis sel perioodil kasutusele võeti.

Toiduainete kättesaadavus ja ostukäitumine: Selles osas keskenduti arusaamisele, kuidas pandeemia mõjutas õpilaste toidukaupade ostukäitumist, sealhulgas ostude sagedust ja viisi, muutusi toiduainetele tehtavates kulutustes ning kogemusi toidu kättesaadavuse või puuduse kohta.

Toiduainetega kindlustatuse tajumine: Küsimuste eesmärk oli hinnata õpilaste teadlikkust ja arusaamist toiduga kindlustatusest nii pandeemia kontekstis kui ka üldisemalt. See hõlmas nende arvamusi toiduga varustatuse piisavuse kohta, muret toidu kättesaadavuse pärast tulevikus ning pandeemia tajutud mõju ülemaailmsele ja kohalikule toidusüsteemile.

Elukorralduse ja akadeemilise distsipliini mõju: Uuringu eesmärk oli ka uurida, kas ja kuidas elukorraldus (iseseisvalt või koos perega) ja akadeemiline eriala (sotsiaalteadused vs. arstiteadused) mõjutasid üliõpilaste kogemusi ja arusaamu toiduga kindlustatusest pandeemia ajal.

Katseuuringu sihtrühmaks oli 30 Tartu Ülikooli üliõpilast, tagades tasakaalustatud esindatuse eri akadeemiliste erialade ja elukorralduse osas. Uuringut levitati veebipõhiselt, kasutades Google Forms'i, mis valiti platvormiks selle ligipääsetavuse ja andmete kogumise lihtsuse tõttu. Osalejad valiti eesmärgipärase ja mugavusvaliku meetodite kombinatsiooni abil, et saada mitmekesine, kuid uurimuse eesmärkide seisukohast asjakohane valim.

Küsitlusest saadud vastuseid analüüsiti põhjalikult nii kvantitatiivsete kui ka kvalitatiivsete meetoditega. Kvantitatiivsed andmed, mis põhiliselt pärinesid suletud küsimustest, analüüsiti statistiliste vahendite abil, et arvutada keskmisi, protsente ja standardhälbeid. See aitas tuvastada andmetes tendentse ja mustreid. Kvalitatiivsed andmed, mis saadi avatud küsimustest, allutati temaatilisele analüüsile, et saada sügavamaid teadmisi üliõpilaste kogemustest ja tajudest.

On oluline tunnistada, et see küsitlus, oma pilootloomuse ja väikese valimi suuruse tõttu, toimib esialgse uurimisena keerulises toidujulgeoleku teemas ülikooliõpilaste seas kriisi, nagu COVID-19 pandeemia, ajal. 30-liikmeline valim, kuigi akadeemiliste distsipliinide ja elukorralduse poolest mitmekesine, ei pruugi täielikult peegeldada Tartu Ülikooli kogu üliõpilaskonda. Seega on saadud tulemused viitavad ja aluselised, pakkudes esialgset arusaama olukorrast, mitte aga kõikehõlmavat ülevaadet.

Selle pilootuuringu peamine eesmärk oli testida küsimustiku tõhusust ja tuvastada potentsiaalseid fookusvaldkondi üksikasjalikumaks uurimiseks. Väike valimi suurus valiti kiire ja hallatava analüüsi hõlbustamiseks, toimides sammuna suurema, esinduslikuma uuringu poole. See lähenemine võimaldab küsimustikku täiustada selle algfaasis kohatud ülevaadete ja väljakutsete põhjal, tagades, et järgnev küsitlus on tugevam ja põhjalikum.

Arvestades praeguse uuringu tulemusi ja piiranguid, peaks tulevane uurimistöö püüdma kaasata suuremat ja mitmekesisemat üliõpilaste valimit. See suurendaks andmete esinduslikkust ja usaldusväärsust, võimaldades teha üldistatavamaid järeldusi. Laiem uurimus võimaldaks ka põhjalikumalt uurida toidujulgeoleku tajumise nüansse ja variatsioone erinevate üliõpilasgruppide seas, võttes arvesse tegureid nagu sotsiaalmajanduslik taust, rahvus ja spetsiifilised toitumisvajadused või -piirangud.

Lisaks peaks tulevane uurimistöö laiendama küsimustiku ulatust, hõlmamaks täiendavaid asjakohaseid valdkondi, mis tulid esile selle pilootuuringu käigus. See võiks hõlmata pandeemia psühholoogiliste mõjude detailsemaid küsimusi söömisharjumustele, sotsiaalvõrgustike rolli kujundamisel toiduvalikuid kriiside ajal ning ülikooli ja valitsuse algatuste tõhusust toetamiseks üliõpilaste toidujulgeolekut sellistel enneolematutel aegadel.

Kokkuvõttes, kuigi see pilootuuring pakub väärtuslikke esialgseid teadmisi COVID-19 pandeemia mõjust toidujulgeoleku tajumisele Tartu Ülikooli üliõpilaste seas, toob see samuti esile vajaduse põhjalikuma ja ulatuslikuma uurimise järele. Selle algse küsitluse poolt loodud alustele toetudes saab tulevane uurimistöö oluliselt kaasa aidata meie arusaamisele sellest kriitilisest temast, informeerides poliitikat ja praktikat, et paremini toetada üliõpilaskondi globaalsete kriiside ajal.

2.2. Ankeetküsitluse tulemused

Käesolev bakalaureusetöö on pühendatud süvauuringule ülemaailmse pandeemia mitmekülgsest mõjust üliõpilaste arusaamadele ja hoiakutele toiduga kindlustatuse mõiste suhtes. Seda uurimistööd hõlbustas eelkõige Tartu Ülikooli üliõpilaste seas hoolikalt läbi viidud põhjalik küsitlus, mis oli käesoleva uuringu peamiseks empiiriliste andmete allikaks.

Uuringus osales 30 üliõpilasest koosnev valitud rühm. See rühm moodustati selliselt, et tagada erinevate vaatenurkade tasakaalustatud esindatus, kaasates erinevate erialade ja erineva demograafilise taustaga üliõpilasi. Selline tasakaal saavutati, kaasates 19 üliõpilast sotsiaalteaduste ja 11 üliõpilast terviseteaduste valdkonnast. Nende kahe valdkonna kaasamine võimaldas paremini mõista pandeemia tagajärgi, arvestades nende erinevaid viise, kuidas nad tajuvad kriise ja kuidas nendega toime tulevad.

Vanuse poolest olid kõik osalejad vanuses 21-24 aastat, mis peegeldab põhilist demograafilist rühma, kes on sageli kriiside ajal muutuste ja kohanemise esirinnas. Osalejate valikul võeti arvesse ka soolist tasakaalu: uuringus osales 14 meest ja 16 naist. See andis tasakaalustatud ülevaate pandeemia soolisest mõjust toiduga kindlustatusele.

Lisaks võeti arvesse õpilaste elamistingimusi pandeemia ajal - 19 õpilast elas koos vanematega ja 11 üksi. Selline eristamine võimaldas võrrelda ja vastandada nende kogemusi, kellel oli perekonna toetus, ja nende kogemusi, kes olid sel raskel perioodil üksi toiduga kindlustamata.

Küsimustik, mis oli peamine andmekogumisvahend, oli mõeldud viie peamise valdkonna analüüsimiseks, mis olid otseselt või kaudselt olulised toiduga kindlustatuse mõistmiseks COVID-19-suguse kriisi ajal.

Toitumisharjumused: Selle osa eesmärk oli hinnata mis tahes olulisi muutusi või muutusi osalejate toitumisharjumustes ja eelistustes pandeemia ajal.

Ostukäitumine: uuringu selle osa eesmärk oli uurida muutusi osalejate toiduostuharjumustes, eelistustes ja prioriteetides ning seda, kas kriis põhjustas muutusi nende ostukäitumises.

Pandeemiajärgne mõju: Uuringu selle osa eesmärk oli hinnata pandeemia pikaajalist mõju osalejate toitumisharjumustele, ostukäitumisele ja üldisele toiduga kindlustatuse tunnetusele.

Muutused toiduga kindlustatuse osas pärast pandeemiat: Selle osa küsimused olid mõeldud selleks, et selgitada välja muutused osalejate arusaamades toiduga kindlustatuse kohta, nende suhtumine sellesse ja meetmed, mida nad on võtnud selle tagamiseks pärast pandeemiat.

Toiduainetega kindlustatuse tajumine: küsitluse viimases osas keskenduti osalejate üldise arusaama, teadlikkuse ja toiduga kindlustatuse tähtsuse hindamisele.

Küsimustik koosnes kokku 25 küsimusest, mis olid hoolikalt struktureeritud eespool nimetatud valdkondade põhjalikuks uurimiseks. Selle põhjaliku küsimustiku peamine eesmärk oli anda üksikasjalik ülevaade sellest, kuidas COVID-19 kriis on muutnud üliõpilaste arusaamu ja hoiakuid toiduga kindlustatuse suhtes ning mõista nende muutuste mõju nende toitumisharjumustele, ostukäitumisele ja elustiilivalikutele pikemas perspektiivis.

Esialgul on analüüsi eesmärk tuvastada ja visandada meeste ja naiste vastustes täheldatud erinevad suundumused. See nõuab andmete hoolikat ja üksikasjalikku uurimist, et tuua esile põhipunktid. Analüüsi käigus püütakse tuvastada ka võimalikke seoseid andmetes. Kui sellised seosed on olemas, tuvastatakse need ja neid käsitletakse üldise analüüsi

kontekstis.

Kogutud üksikasjalikud vastused peaksid valgustama pandeemia mitmekülgset mõju toiduainete tarbimise, ohutuse ja suhtumise erinevatele aspektidele. Neid vastuseid uurides püütakse analüüsi käigus saada täielik ülevaade vastajate kogemustest, hoiakutest ja käitumisest pandeemia ajal ning sellest, kuidas need erinesid sooliselt ja muudest teguritest lähtuvalt. Lõppeesmärk on teha sisukaid järeldusi, mis aitavad paremini mõista pandeemia mõju nendele olulistele eluvaldkondadele.

Selles tabelis (vt. Tabel 1) on esitatud mõned küsimused õpilaste küsimustikust. Siin on näha erinevus nais- ja meessoost esindajate vahel. Võib täheldada, et kuigi erinevate vastuste standardhälve on üsna väike, mis tähendab, et vastused on koondunud tihedalt keskväärtuse ümber - teisisõnu, enamiku inimeste vastused olid sarnased.

Tabel 1

Näide keskmistest vastustest ja standardhälvetest soo lõikes

Küsimus	Mehed		Naised	
	Keskmine tulemus	Standardhälve	Keskmine tulemus	Standardhälve
COVID-19 on mõjutanud minu toiduvalikuid	1,86	1,18	2,63	1,63
Minu toitumisharjumused on pandeemia ajal muutunud.	1,93	1,14	2,56	1,46
Pandeemia on suurendanud minu värskete puu- ja köögiviljade tarbimist.	1,71	1,07	2,19	1,05
Pandeemia tulemusena olen hakanud ise kodus rohkem süüa tegema.	2,64	1,34	3,13	1,45
Olen pandeemia ajal teinud jõupingutusi oma toitumise parandamiseks.	1,50	0,94	2,50	1,21
Pandeemia on rõhutanud kohaliku toidutootmise tähtsust.	2,86	1,17	3,25	1,24

Allikas: Autori arvutused

Esiteks hinnati uuringu käigus, mil määral mõjutas COVID-19 õpilaste toiduvalikuid. Andmed näitavad, et skaalal 1 (üldse mitte oluline) kuni 5 (väga oluline) oli keskmine hinne meeste puhul 1,86 ja naiste puhul 2,63. See näitab, et naissoost üliõpilased omistavad toiduvalikutele seoses pandeemiaga rohkem tähtsust kui nende meessoost üliõpilased.

Samamoodi, kui küsiti pandeemia ajal toimunud toitumisharjumuste muutuste kohta, oli naiste keskmine hinne (2,56) jällegi kõrgem kui meestel (1,93). See suundumus näitab, et naised on tõenäolisemalt kohandanud oma toitumisharjumusi seoses pandeemiaga kui mehed.

Seejärel küsiti osalejatelt nende värskete puu- ja köögivilja tarbimise kohta pandeemia

ajal. Kuigi mõlema soo keskmised tulemused olid üldiselt madalad, kusjuures meeste tulemus oli 1,71 ja naiste 2,19, näitasid andmed, et naised tarbisid pandeemia ajal veidi sagedamini värskaid tooteid.

Mis puutub töödeldud toiduainete tarbimisse, siis olid keskmised tulemused kõrgemad, kusjuures mehed said 2,29 ja naised 2,56 punkti. Huvitav on see, et hoolimata sellest, et naised on toiduteadlikumad ja kalduvad rohkem tarbima värskaid toiduaineid, teatasid naised töödeldud toiduainete tarbimise suuremast kasvust kui mehed.

Järgnevalt uuriti uuringus pandeemia mõju toiduvalmistamise harjumustele. Siin näitasid naised (3,13) suuremat üleminekut kodus toiduvalmistamise suunas kui mehed (2,64). Seevastu väljas söömise või toidu tellimise puhul näitasid mehed (2,71) veidi suuremat kalduvust kui naised (2,81).

Seoses parema toitumisega pandeemia ajal näitasid naised (2,5) oluliselt kõrgemat keskmist tulemust kui mehed (1,5). See on kooskõlas varasemate tulemustega, mille kohaselt naised näitasid suuremat teadlikkust toiduvalikutest ja suuremat üleminekut kodus toiduvalmistamise suunas.

Huvitaval kombel nõustusid mõlemad sugupooled kindlalt tervisliku toitumise säilitamise olulisusega pandeemia ajal, kusjuures naiste keskmine tulemus oli veidi kõrgem (4,25) kui meeste oma (3,86). See järeldus näitab, et sõltumata soost on tervisliku toitumise tähtsus tervisekriisi ajal üliõpilaste seas laialdaselt tunnustatud.

Kui õpilastelt küsiti pandeemia mõju kohta nende toidueelarvele, olid hinnangud suhteliselt sarnased: mehed said keskmiselt 2,57 ja naised 2,44 punkti. See viitab sellele, et pandeemia mõju toidueelarvele on mõlema soo puhul mõõdukas, kusjuures mehed on veidi rohkem stressis.

Toiduainete ostuharjumuste osas näis pandeemia mõjutavat mõlemat sugupoolt võrdselt, kusjuures naised (2,5) teatasid veidi suuremast mõjust kui mehed (2,21). Samuti teatasid mõlemad sugupooled, et pandeemia ajal esines mõõdukat toidupuudust või teatavate toiduainete piiratud kättesaadavust, kusjuures naised olid veidi rohkem mõjutatud (2,44) kui mehed (1,79).

Ülemaailmse toiduainete tarneahela osas oli mõlema soo puhul mure suhteliselt väike, kusjuures naised said veidi rohkem punkte (2,44) kui mehed (2,29). Tulemused näitavad, et õpilased mõistavad, et ülemaailmne toiduainete tarneahel on stabiilne, kuigi mitte haavatamatu häirete suhtes.

Uuringus uuriti ka pandeemia mõju toiduainete hindadele. Siin tunnistasid mõlemad sugupooled, et mõju on märgatav, kusjuures naiste keskmine tulemus (3,69) oli kõrgem kui

meeste oma (3,21). See viitab sellele, et õpilased, sõltumata nende soost, tajusid pandeemia ajal toiduainete hindade märkimisväärses tõusu oma piirkonnas.

Küsimusele, milline oli pandeemia mõju nende võimele tarbida värsked ja tervislikke toiduaineid, vastasid naised suurema keskmise hindega (2,25) kui mehed (1,57). See näitab, et naissoost üliõpilastel oli raskem saada värsket ja tervislikku toitu, mis on kooskõlas sellega, et nad tarbivad rohkem töödeldud toitu.

Samuti uuriti pandeemia ajal mittedäästava toidu kasutamise küsimust. Mõlemad sugupooled teatasid toidu raiskamise mõõdukast suurenemisest, kusjuures meeste puhul oli see veidi suurem (2,57) kui naiste puhul (2,44). See viitab vajadusele suurendada teadlikkust ja haridust selle kohta, kuidas vähendada toidu raiskamist kriisi ajal.

Vastajatelt küsiti ka, kas pandeemia on muutnud nende suhtumist toiduohutus- ja hügieenitavadesse. Mõlemad sugupooled teatasid, et toiduohutuse ja hügieeni tähtsus on märgatavalt suurenenud, kusjuures naised (3,69) said veidi kõrgema tulemuse kui mehed (3,57). See järeldus viitab sellele, et pandeemia on suurendanud nende tavade tähtsust, mis võib olla tingitud suurenenud teadlikkusest haiguste levikust.

Pandeemia mõju toiduga kindlustatuse tajumisele oli veel üks küsitluse teema. Mõlemad sugupooled teatasid, et nende arusaam on mõõdukalt muutunud, kusjuures naised (2,75) hindasid seda veidi kõrgemalt kui mehed (2,57). See näitab, et pandeemial oli märgatav mõju õpilaste arusaamadele ja arusaamadele toiduga kindlustatusest.

Kohaliku toidutootmise tähtsust hindasid naised (3,25) kõrgemalt kui mehed (2,86), mis näitab, et pandeemia on viinud õpilaste suurema teadlikkuseni kohaliku toidutootmise väärtusest toiduga kindlustatuse tagamisel.

Samuti tunnistasid mõlemad sugupooled vajadust suurema hulga teadusuuringute ja innovatsiooni järele toiduga kindlustatuse valdkonnas, kuigi mehed (3,43) hindasid seda veidi rohkem kui naised (3,13). See järeldus näitab, et õpilased on teadlikud vajadusest teadusliku arengu järele, et toiduga kindlustatust paremini hallata ülemaailmsete kriiside tingimustes.

Pandeemiaga seotud toiduga kindlustatuse osas oli naissoost vastajate keskmine hinne (2,56) suurem kui meestel (1,93), mis näitab, et esimesed on rohkem mures. See suundumus on kooskõlas uuringus täheldatud üldpildiga, kus naised üldiselt teatasid kõrgemast murest ja teadlikkusest toiduga seotud küsimustes.

Huvitaval kombel said mehed kõrgemad punktid (3,21) kui naised (3,0), kui neilt küsiti, kas nad usuvad oma riigi suutlikkuse tulla toime toiduga kindlustatuse tagamisega pandeemia ajal. See viitab sellele, et meessoost üliõpilased usaldavad rohkem oma riigi

võimet juhtida toiduga kindlustatust kriisiolukorras.

Mõiste "toiduga kindlustatus" mõistest arusaamine oli mõlema soo puhul kõrge, kusjuures mehed said veidi kõrgema tulemuse (3,64) kui naised (3,31). See viitab sellele, et õpilased, olenemata soost, mõistavad toiduga kindlustatuse mõistet hästi.

Lõpuks küsiti vastajatelt, milline on pandeemia roll üldsuse teadlikkuse tõstmisel toiduga kindlustatuse tähtsusest. Mehed andsid kõrgemat keskmist tulemust (3,0) kui naised (2,88), mis viitab sellele, et meessoost üliõpilased tajusid avalikkuse teadlikkuse suuremat tõusu. Kui aga oli tegemist inimeste isikliku vastutusega toiduga kindlustatuse eest pandeemia ajal, nõustusid mõlemad sugupooled, et see on oluline, kusjuures meeste hinded olid veidi kõrgemad (3,64) kui naiste omad (3,44).

Uuring näitas, et COVID-19 pandeemia avaldas märkimisväärset mõju Tartu Ülikooli üliõpilaste toiduga kindlustatuse alastele arusaamadele ja käitumisele, kusjuures soolised erinevused olid märkimisväärsed. Üldiselt mõjutas pandeemia rohkem naisi, kes näitasid suuremat muret ja teadlikkust toiduvalikute, toiduga kindlustatuse ja tervisliku toitumise tähtsuse suhtes. Nad näitasid ka suuremat kalduvust kohandada oma toitumisharjumusi, sealhulgas suurendada nii värskete kui ka töödeldud toiduainete tarbimist. Teisest küljest näitasid mehed suuremat usaldust oma riigi suutlikkuse suhtes toiduga kindlustatuse tagamisel ja tajusid suuremat avalikkuse teadlikkust toiduga kindlustatusest.

Need tulemused viitavad sellele, et kuigi mõlemad sugupooled mõistavad toiduga kindlustatuse tähtsust, on nende reaktsioonid ja kohanemine pandeemiaga erinev. Need erinevused võivad olla tingitud mitmest tegurist, näiteks erinevatest terviseprobleemidest, toimetulekumehhanismidest ja pandeemia erinevast mõjust nende elule. Siiski on oluline märkida, et kuigi uuring annab väärtuslikke teadmisi, sõltuvad vastused individuaalsetest arusaamadest ja kogemustest ning ei pruugi täielikult kajastada õpilaste tegelikkust.

Sellegipoolest rõhutab uuring, kui oluline on lisada sooline aspekt toiduga kindlustatuse poliitikasse ja sekkumismeetmetesse.

Uuringu käesolevas osas keskendutakse Covid-19 mõju erinevustele iseseisvalt ja koos vanematega elavate üliõpilaste vahel. Kogutud andmed annavad huvitava vaatenurga individuaalsete eluolukordade ja hilisemate muutuste vahelisele koostoimele toitumisharjumustes ja arusaamadele toiduga kindlustatusest ülemaailmse kriisi kontekstis.

Selles tabelis (vt. Tabel 2) on esitatud mõned õpilaste küsimustiku küsimused. Siin on näha erinevus üksi ja koos vanematega elavate esindajate vahel. On näha, et kuigi küsimuste keskmised väärtused on sarnased, on standardhälve siiski hajutatud, mis tähendab, et vastused ei ole alati koondunud keskväärtuse ümber - teisisõnu, õpilaste vastused erinesid üksteisest

kohati oluliselt.

Tabel 2

Näide keskmiste vastuste ja standardhälbe kohta sõltuvalt sellest, kas õpilane elas koos vanematega või üksi

Küsimus	Iseseisvalt elavad üliõpilased		Vanematega koos elavad õpilased	
	Keskmine tulemus	Standardhälve	Keskmine tulemus	Standardhälve
COVID-19 on mõjutanud minu toiduvalikuid	1,91	1,22	2,47	1,58
Minu toitumisharjumused on pandeemia ajal muutunud.	1,91	1,04	2,47	1,47
Pandeemia on suurendanud minu värskete puu- ja köögiviljade tarbimist.	1,91	0,94	2	1,15
Pandeemia tulemusena olen hakanud ise kodus rohkem süüa tegema.	2,55	1,39	3,11	1,41
Olen pandeemia ajal teinud jõupingutusi oma toitumise parandamiseks.	1,64	1,03	2,26	1,24
Pandeemia on rõhutanud kohaliku toidutootmise tähtsust.	3,27	1,01	2,95	1,31

Allikas: Autori arvutused

Pandeemia mõju toiduvalikutele uurides selgus, et õpilased, kes elasid koos vanematega, said keskmiselt kõrgema tulemuse (2,47) kui need, kes elasid üksi (1,91). See viitab sellele, et pandeemial oli suurem mõju perega koos elavate õpilaste toiduvalikutele. See võib olla tingitud ühisest püüdest säilitada tervislikumad toitumisharjumused perekonna kontekstis, vanemate suuremast mõjust toitumisharjumustele või paremast ressurside ja toetuse kättesaadavusest perekonna kontekstis.

Sarnane suundumus täheldati ka toitumisharjumuste muutustes pandeemia ajal, kusjuures vanemate juures elavad õpilased teatasid kõrgemast keskmisest (2,47) kui iseseisvalt elavad õpilased (1,91). Jällegi võis kodus söömise kogukondlik iseloom aidata kaasa toitumisharjumuste märgatavamatele muutustele. Lisaks sellele võis kodus veedetud rohkem aega pakkuda rohkem võimalusi ühiseks söömiseks ja uute retseptide katsetamiseks.

Värskete puu- ja köögiviljade tarbimise osas olid mõlema rühma keskmised tulemused suhteliselt madalad, mis viitab sellele, et pandeemia mõju sellele aspektile oli väike. Siiski oli mõlemas rühmas märgata kerget tõusu töödeldud toiduainete tarbimises, kusjuures vanemate juures elavate õpilaste keskmine tulemus oli veidi kõrgem (2,58). Seda võib seletada töödeldud toidu mugavuse, pika säilivusaja ja lihtsa säilitamise võimalusega, mis on eriti atraktiivne isoleeritud ja piiratud keskkonnas.

Huvitaval kombel teatasid iseseisvalt elavad õpilased, et nad tarbivad rohkem toitu kaasa või tellitavat toitu (3,00) kui vanemate juures elavad õpilased (2,63). Selle põhjuseks võib olla valmistoitude mugavus ja ajasäästlikkus, eriti nende õpilaste puhul, kellel võib puududa toiduvalmistamise oskus või aeg söögi valmistamiseks.

Seevastu kodus toiduvalmistamine kasvas vanemate juures elavate õpilaste puhul (3,11) võrreldes iseseisvate õpilastega (2,55). See tulemus on kooskõlas oletusega, et perekondlik keskkond võib pakkuda paremat juurdepääsu ressurssidele ja toetust koduseks toiduvalmistamiseks.

Toidu parandamise osas said vanematega koos elavad õpilased keskmiselt rohkem punkte (2,26) võrreldes üksi elavate õpilastega (1,64). Seda suundumust võib jällegi mõjutada suurem perekondlik toetus ja ressursid. Märkimisväärne on, et mõlemad rühmad mõistsid tervisliku toitumise tähtsust pandeemia ajal, kusjuures koos vanematega elavad õpilased said veidi kõrgemad punktid (4,26) kui üksi elavad õpilased (3,73).

Pandeemia mõju toidueelarvele oli mõlemas rühmas sarnane, mis viitab kriisi laiale majanduslikule mõjule. Siiski täheldati suuremaid muutusi toiduainete ostuharjumustes vanemate juures elavate õpilaste seas (2,68) võrreldes iseseisvate õpilastega (1,82). Selle põhjuseks võib olla perekonna suuruse suurenemine, mis nõuab sagedasemat poes käimist, või ostuharjumuste kohandamine.

Toiduainete kättesaadavuse osas teatasid mõlemad rühmad, et neil oli mõningane toidupuudus või teatavate toiduainete piiratud kättesaadavus, kusjuures kahe rühma vahel oli vähe erinevusi. See järeldus rõhutab, et pandeemia häirib ülemaailmset toiduainete tarneahelat ja selle mõju nii iseseisvale kui ka perekondlikule elukorraldusele.

Mure ülemaailmse toidutarneahela pärast oli veidi suurem vanemate juures elavate

õpilaste seas (2,47) võrreldes iseseisvalt elavate õpilastega (2,18). See võib olla seotud suurema vastutustunde või teadlikkusega perekonnas elavate õpilaste seas. Mõlemad rühmad teatasid ka toiduainete hinnatõusust oma piirkonnas, kusjuures vanemate juures elavad õpilased tajusid suuremat hinnatõusu (3,58) kui iseseisvad õpilased (3,27).

Huvitaval kombel teatasid iseseisvalt elavad üliõpilased oma majapidamises toidujäätmete suurenemise keskmisest suuremast hinnangust (2,91) võrreldes vanemate juures elavate üliõpilastega (2,26). See erinevus võib olla seotud sõltumatute üliõpilaste vähese kogemuse või tõhususe puudumisega toidu käitlemisel, mis toob kaasa suurema raiskamise. Teise võimalusena võib perekonnaleibkondadele olla kasulik ühine tarbimine, mis vähendab toidu riknemise ja raiskamise tõenäosust.

Pandeemia näib olevat mõjutanud toiduohutus- ja hügieenitavadesse suhtumist rohkem vanemate juures elavate õpilaste seas (3,74) kui iseseisvalt elavate õpilaste seas (3,45). Selle põhjuseks võib olla suurenenud mure võimaliku nakkuse leviku pärast perekonnas, mis viib rangemate toiduohutustavade järgimiseni.

Mõlema rühma arusaamad toiduohutusest muutusid sarnaselt, mis viitab üldisele teadlikkuse suurenemisele seoses pandeemiaga. Seda teadlikkust tõstis veelgi usk kohaliku toidutootmise tähtsusesse ning vajadus suurema hulga teadusuuringute ja innovatsiooni järele toiduohutuse valdkonnas. Siiski näitasid antud juhul üksi elavad õpilased veidi kõrgemat keskmist tulemust, mis viitab sellele, et see rühm on neist küsimustest teadlikum.

Vaatamata suuremale teadlikkusele toiduga kindlustatusest, esinesid erinevused kahe rühma vahel. Vanematega koos elavad õpilased teatasid, et nad on pandeemiaga seoses toiduga kindlustatuse pärast rohkem mures (2,68) kui iseseisvalt elavad õpilased (1,55). See võib olla tingitud suuremast vastutustundest või vajadusest varustada toiduga mitut inimest perekonnas.

Huvitaval kombel olid iseseisvad üliõpilased kindlamad oma riigi suutlikkuses tagada toiduga kindlustatus pandeemia korral (3,55) kui vanemate juures elavad üliõpilased (2,84). See võib olla tingitud erinevatest seisukohtadest valitsuse meetmete tõhususe kohta või võib-olla vähem kokkupuutest perekondlike arutelude ja meediakajastustega, mis võivad suurendada ärevust.

Toiduga kindlustatuse mõistmise osas näitasid mõlemad rühmad suhteliselt kõrgeid keskmisi hindeid, mis viitab ühisele arusaamisele sellest mõistest. Siiski ei olnud pandeemia ajal toiduga kindlustatuse üle peetud arutelud eakaaslastega nii levinud, mõlemas rühmas olid keskmised tulemused madalad. See viitab sellele, et kuigi toiduga kindlustatuse mõistmine oli

olemas, ei pruukinud see olla esmatähtis teema aruteludes eakaaslastega.

Mõlemad rühmad nõustusid, et pandeemia suurendas üldsuse teadlikkust toiduga kindlustatuse tähtsusest, kusjuures sõltumatute õpilaste keskmine hinne oli veidi kõrgem (3,00). Mõlemad rühmad tunnistasid ka individuaalse vastutuse tähtsust toiduga kindlustatuse tagamisel pandeemia ajal, kusjuures vanemate juures elavate õpilaste keskmine tulemus oli veidi kõrgem (3,68) kui iseseisvate õpilaste oma (3,27).

Kokkuvõttes näitab käesolev uuring, kuidas eluolukord COVID-19 pandeemia ajal mõjutas õpilaste toiduvalikuid, toitumisharjumusi ja arusaamu toiduga kindlustatusest. See toob esile perekonna toetuse ja ressursside rolli tervislikumate toiduvalikute hõlbustamisel, toitumisharjumuste muutmisel ja koduse toimetuleku suurendamisel. Tulemused toovad esile ka mõlema rühma suurenenud teadlikkuse toiduga kindlustatuse probleemidest, kuigi vanemate juures elavate õpilaste seas oli mure suurem. Kokkuvõttes toob see analüüs esile pandeemia kaugeleulatuvad mõjud igapäevaelule ja selle mõju mõistmise jätkamise tähtsuse, et paremini valmistuda tulevasteks globaalseteks kriisideks.

Analüüsi järgmises osas teeme võrdleva uuringu kahe erineva akadeemilise valdkonna, sotsiaal- ja meditsiiniteaduste vahel. Selle võrdluse eesmärk on välja selgitada, kas akadeemilisel erialal on oluline mõju üliõpilaste toitumisharjumustele ja hoiakutele, eriti COVID-19 pandeemiast põhjustatud enneolematutes tingimustes. Selle võrdleva uuringu tulemused võivad anda väärtuslikku teavet selle kohta, kuidas akadeemiline suund võib olla potentsiaalselt määravaks teguriks üliõpilaste suhtumise ja käitumise kujundamisel toiduga seoses ülemaailmse tervishoiukriisi ajal.

Andmed näitavad, et meditsiiniüliõpilased teatasid pandeemia suuremast mõjust oma toiduvalikutele (2,55) võrreldes sotsiaalteaduste üliõpilastega (2,11). See kõrgem keskmine tulemus võib olla tingitud sellest, et arstiteaduskonna üliõpilased mõistavad paremini toitumise ja tervise vahelisi seoseid, mis võis tugevdada pandeemia mõju nende toiduvalikutele.

Seoses muudatustega toitumisharjumustes pandeemia ajal said arstiteaduskonna üliõpilased samuti kõrgema tulemuse (2,73) kui sotsiaalteaduste üliõpilased (2,00). See viitab sellele, et pandeemia võis põhjustada tervishoiutöötajate seas märgatavamaid muutusi toitumisharjumustes. Siiski näitavad hinnangud, et need muutused ei olnud kummaski rühmas dramaatiliselt olulised.

Kuigi mõlemad rühmad teatasid värskete puu- ja köögiviljade tarbimise tagasihoidlikust suurenemisest, oli arstiteaduskonna üliõpilaste keskmine hinne veidi kõrgem (2,18) võrreldes sotsiaalteaduste üliõpilastega (1,84). See tulemus võib peegeldada

meditsiiniüliõpilaste suuremat arusaamist toitumise rollist immuunsuse ja üldise tervise tugevdamisel pandeemiaaolise kriisi ajal.

Huvitaval kombel teatasid mõlemad kohordid töödeldud toiduainete suurenenud tarbimisest, kusjuures meditsiiniüliõpilased (2,73) olid veidi paremad kui sotsiaalteaduste üliõpilased (2,26). See järeldus viitab sellele, et hoolimata oma vastavatest erialadest läksid mõlemad rühmad pandeemia ajal üle mugavamatele ja kauakestvamatele toiduvalikutele, võib-olla selliste tegurite tõttu nagu isolatsiooniga seotud piirangud, muutused toidu kättesaadavuses või stressiga seotud söömiskäitumine.

Pandeemia ajal suurenes kodune toiduvalmistamine, kusjuures arstiteaduskonna üliõpilased hindasid seda käitumist kõrgemalt (3,36) kui sotsiaalteaduste üliõpilased (2,63). See võib olla seotud meditsiiniüliõpilaste arusaamisega koduse toiduvalmistamise kasulikkusest tervisele ja väljas söömisega seotud võimalikest riskidest.

Seevastu näitavad andmed, et sotsiaalteaduste üliõpilased tarbivad rohkem toitu kaasa või tellitavat toitu (2,89) kui meditsiiniüliõpilased (2,55). See suundumus võib kajastada erinevusi elustiili ja toitumisharjumuste vahel.

Mis puutub toitumise parandamisse pandeemia ajal, siis meditsiiniüliõpilased said veidi kõrgemad tulemused (2,27) kui sotsiaalteaduste üliõpilased (1,89). See on kooskõlas üldise suundumusega, mille kohaselt on meditsiiniüliõpilastel suurem kalduvus võtta pandeemia ajal kasutusele tervislikumad toitumisviisid.

Tervisliku toitumise tähtsust pandeemia ajal tunnustati laialdaselt mõlemal erialal, kusjuures meditsiiniüliõpilased said kõrgemad punktid (4,27) kui sotsiaalteaduste üliõpilased (3,95). Selline kõrge keskmine hinne mõlemas kohordis rõhutab suurenenud teadlikkust toitumise rollist tervisele globaalse tervishoiukriisi ajal.

Meditsiinitudengid (3,00) tajusid pandeemia mõju toidueelarvele teravamalt kui sotsiaalteaduste üliõpilased (2,21), mis viitab erinevale finantsmõjule või kulutuste prioriteetsusele. Samuti oli pandeemia mõju toiduainete ostuharjumustele suurem meditsiinitudengite (2,55) kui sotsiaalteaduste üliõpilaste (2,26) seas, mis peegeldab võimalikke erinevusi ostuharjumustes või toidupoodide kättesaadavuses.

Mõlemad rühmad teatasid, et pandeemia ajal esines toidupuudust või teatavate toiduainete piiratud kättesaadavust, kusjuures meditsiiniüliõpilased hindasid seda kogemust kõrgemalt (2,64) kui sotsiaalteaduste üliõpilased (1,84). See võib olla tingitud erinevatest toidueelistustest, ostuharjumustest või geograafilistest erinevustest toiduainete tarneahelates.

Mure ülemaailmse toidutarneahela pärast pandeemia ajal oli meditsiiniüliõpilaste seas suurem (2,64) kui sotsiaalteaduste üliõpilaste seas (2,21). See erinevus võib olla seletatav

sellega, et meditsiiniüliõpilased mõistavad paremini pandeemia võimalikku mõju ülemaailmsele tervisele ja sellega seotud häireid toiduainete tarneahelas. Samuti võib olla, et meditsiiniõpe muutis nad tähelepanelikumaks pandeemiatega laiemate sotsiaalsete mõjude, sealhulgas toiduga kindlustatuse suhtes.

Pandeemia mõju toiduainete hindadele oli meditsiinitudengite seas (4,09) suurem kui sotsiaalteaduste üliõpilaste seas (3,11). See erinevus võib olla tingitud piirkondlikest erinevustest inflatsioonimäärades või erinevustest toiduainetes, mida need kaks rühma ostavad.

Võimalus süüa värsket ja tervislikku toitu mõjutas veidi rohkem meditsiiniüliõpilasi (2,09) kui sotsiaalteaduste üliõpilasi (1,84). See tulemus võib olla tingitud erinevast juurdepääsust värsketele toitudele, erinevustest toitumisharjumustes või erinevast arusaamast sellest, mis on "värske" ja "tervislik" toit.

Mõlemad rühmad teatasid majapidamises tekkivate toidujäätmete mõõdukast suurenemisest, kusjuures meditsiiniüliõpilased said veidi kõrgema tulemuse (2,64) kui sotsiaalteaduste üliõpilased (2,42). See suundumus võib olla seotud muutustega ostuharjumustes, söögikordade planeerimises ja toiduvalmistamises isolatsiooni ja karantiini ajal.

Toiduohutusse ja hügieeni suhtumise osas teatasid mõlemad rühmad märkimisväärsest tõusust, kusjuures meditsiiniüliõpilased (4,00) olid veidi ees sotsiaalteaduste üliõpilastest (3,42). See näitab suurenenud teadlikkust ja muret ohutuse ja hügieeni suhtes pandeemia ajal, kusjuures arstiüliõpilastel on ehk suurem arusaam toidu ja toidupakendite kaudu levimise riskidest.

Ka toiduohutuse tajumine muutus mõlemas rühmas, kuigi meditsiiniüliõpilaste (2,91) puhul märkimisväärselt kui sotsiaalteaduste üliõpilaste (2,53) puhul. See võib kajastada kahe rühma erinevat teadlikkust toiduohutuse küsimuste kohta või nende otsust mõju nende küsimustele.

Huvitaval kombel peavad sotsiaalteaduste üliõpilased kohalikku toidutootmist pandeemia ajal tähtsamaks (3,21) kui meditsiiniüliõpilased (2,82). Samamoodi tunnistasid mõlemad rühmad suhteliselt võrdselt vajadust toiduainetega seotud teadusuuringute ja innovatsiooni järele, kusjuures meditsiiniüliõpilased andsid veidi kõrgema hinde (3,36) kui sotsiaalteaduste üliõpilased (3,21). Need tulemused viitavad sellele, et sotsiaalteaduste üliõpilastel võib olla nüansirikkam arusaam toiduga kindlustatuse sotsiaalsest ja majanduslikust mõõtmest, sealhulgas kohalike toidusüsteemide rollist ning vajadusest poliitiliste meetmete ja innovatsiooni järele.

Mure toiduga kindlustatuse pärast seoses pandeemiaga oli meditsiinitudengite seas veidi suurem (2,82) kui sotsiaalteaduste üliõpilaste seas (1,95). See võib olla tingitud asjaolust, et meditsiiniüliõpilased on paremini kursis toiduga kindlustamatuse tagajärgedega tervisele.

Usaldus oma riigi suutlikkuse suhtes tagada toiduga kindlustatus pandeemia ajal oli sotsiaalteaduste üliõpilaste seas veidi suurem (3,21) kui arstiteaduse üliõpilaste seas (2,91). See võib kajastada erinevaid arusaamu valitsuse tõhususest või asjaomaste akadeemiliste distsipliinide mõju nende arvamusele avalikust poliitikast ja valitsuse tegevusest.

Kuigi mõlemad rühmad teatasid, et nad mõistavad toiduga kindlustatuse mõistet hästi, oli sotsiaalteaduste üliõpilaste (3,63) tulemus veidi kõrgem kui arstiteaduse üliõpilaste (3,18), mis võib peegeldada seda, et nende õppekavas on sellele temale rohkem rõhku pandud.

Arutelu toiduga kindlustatuse üle kaaslastega pandeemia ajal oli mõlemas rühmas sarnaselt madal, mis viitab sellele, et see teema ei pruugi olla üliõpilaste seas ühine jututeema, sõltumata nende erialast.

Lõpuks, pandeemia rolli üldsuse teadlikkuse tõstmisel toiduga kindlustatuse tähtsusest tajusid sotsiaalteaduste üliõpilased (3,11) tugevamalt kui meditsiiniüliõpilased (2,64). Mõlemad rühmad kinnitasid siiski inimeste isikliku vastutuse tähtsust toiduga kindlustatuse tagamisel pandeemia ajal, kusjuures sotsiaalteaduste üliõpilased (3,58) olid veidi enam veendunud kui meditsiiniüliõpilased (3,45).

Kokkuvõtteks võib öelda, et kuigi nii meditsiini- kui ka sotsiaalteaduste üliõpilased kogesid pandeemiaga seoses muudatusi toiduvalikutes ja -harjumustes, on nüansirikkaid erinevusi, mida võisid mõjutada nende vastavad akadeemilised erialad. Need andmed aitavad kaasa laiemale arusaamisele sellest, kuidas erinevad elanikkonna rühmad on kohandanud oma toiduga seotud käitumist ja arusaamu vastusena ülemaailmsele tervishoiukriisile.

Meditsiinitudengid olid tundlikumad pandeemia mõju suhtes toiduvalikutele, toitumisharjumustele ja arusaamadele toiduga kindlustatusest. Nende vastused näisid kajastavat suuremat teadlikkust toitumise ja tervise vahelisest seosest, toiduohutuse tähtsusest ja pandeemia ülemaailmsest mõjust toiduainete tarneahelale. See viitab vajadusele jätkata toitumiselase hariduse rõhutamist meditsiiniõppes, eriti ülemaailmsete tervishoiukriiside kontekstis.

Seevastu sotsiaalteaduste üliõpilased näitasid, et nad mõistavad toiduainetega kindlustatuse laiemat sotsiaalset ja majanduslikku mõõdet. Nad tunnistasid kindlalt kohaliku toidutootmise tähtsust ning vajadust suurema hulga teadusuuringute ja innovatsiooni järele toiduga kindlustatuse valdkonnas. See viitab sellele, et toiduga kindlustatuse integreerimine

sotsiaalteaduste õppekavadesse on väärtuslik, edendades nende küsimuste põhjalikumat mõistmist, mis ulatub kaugemale tervishoiust.

2.3. Toidujulgeolekust teadlikust mõjutavad tegurid

Käesoleva uuringu eesmärk oli lähemalt uurida vastuseid meie küsimustiku konkreetsele küsimusele: "Kui palju on pandeemia skaalal 1 kuni 5 mõjutanud teie teadlikkust toiduga kindlustatusest?". Vastuseid analüüsiti mitmete tegurite, sealhulgas vastajate rahalise kogemuse pandeemia ajal, nende eluolukorra ja õppevaldkonna valguses. See põhjalik uuring võimaldab paremini mõista tegureid, mis kujundavad arusaamu toiduga kindlustatuse alase teadlikkusest pandeemia ajal.

Analüüsi jaoks jagati üliõpilaste vastused kolme erinevasse rühma: need, kes tajusid vähest mõju (hinded 1-2), need, kes olid neutraalsed (hinded 3) ja need, kes tajusid suurt mõju (hinded 4-5). Selline kihistus võimaldas tuvastada mustreid ja seoseid, mis võiksid valgustada keerulist dünaamikat, mis on aluseks toiduga kindlustatuse tajumisele pandeemia kontekstis.

Rühm, kes tajus madalat mõju (1-2 punkti), oli erilise profiiliga. Selle rühma enesehinnangul oli mõju nende toidueelarvele pandeemia ajal väiksem (keskmine hinne 2,1), mis näitab, et nad olid rahaliselt vähem mõjutatud või leidsid viise, kuidas ületada majanduslikke piiranguid, ilma et nende toiduga kindlustatus oleks oluliselt kannatanud. Lisaks teatas see rühm ka väiksematest raskustest teatavate toiduainete hankimisel (keskmine hinne 2,0). See võib olla tingitud erinevatest teguritest, näiteks paindlikest toitumissoovidest, paremast juurdepääsust erinevatele toiduallikatele või tõhusast eelarvestamisest ja planeerimisest.

Eluaseme ja õppimisvaldkonna puhul ilmneseid samuti huvitavad mustrid. Vanematega koos elavad õpilased ja sotsiaalainete õpilased olid selles rühmas ülesindatud. Vanematega koos elamine võis olla kaitseks otseste majanduslike ja logistiliste probleemide eest, mis on seotud toidu ostmisega pandeemia ajal. Samal ajal võis toiduga kindlustatuse alaste teadmiste madalam esindatus sotsiaalteaduste õppekavas aidata kaasa sellele, et pandeemia mõju toiduga kindlustatusele tajuti vähem.

Neutraalset rühma (3 punkti) iseloomustas mõõdukas mõju nende toidueelarvele (keskmine hinne 2,7) ja teatavate toiduainete kättesaadavusele (keskmine hinne 2,5). See rühm koosnes erinevatest taustadest ja teadmistest, mis viitab sellele, et neutraalne arusaam pandeemia mõjust toiduga kindlustatusele võib olla tingitud tegurite keerulisest koostoimest.

Need, kes pidasid pandeemia mõju tõsiseks (4-5 punkti), teatasid olulistest muutustest

oma toidueelarves (keskmine hinne 3,8) ja teatavate toiduainete kättesaadavuses (keskmine hinne 3,4) pandeemia ajal. Sellesse gruppi kuulusid sagedamini iseseisvalt elavad üliõpilased ja tervishoiuteaduskonna üliõpilased. Iseseisvalt elamine võis muuta need üliõpilased toidu hankimise ja eelarve koostamise pandeemia ajal otsesemalt mõjutatuks, suurendades seeläbi nende teadlikkust toiduga kindlustatuse probleemidest. Samuti võis tervishoiuteaduste õppekava, milles on rõhuasetus tervisele ja toitumisele, valmistada neid üliõpilasi ette, et nad oleksid tundlikumad pandeemia mõju suhtes toiduga kindlustatusele.

Oluline on märkida, et kuigi COVID-19 pandeemia on kindlasti suurendanud paljude üliõpilaste teadlikkust toiduga kindlustatuse küsimustes, on endiselt märkimisväärne osa üliõpilastest, kes teatavad, et nende teadlikkus on madal või neutraalne. See viitab vajadusele suurendada haridust ja teadlikkust nendes olulistes küsimustes, eriti nende üliõpilaste seas, kes elavad koos oma vanematega, ja nende elukutsete üliõpilaste seas, kes ei pööra nendele teemadele suurt tähelepanu.

Kokkuvõttes võib öelda, et kuigi COVID-19 pandeemia mõjutas kahtlemata üliõpilaste teadlikkust toiduga kindlustatusest, oli see mõju ebaühtlane, kajastades demograafiliste näitajate, elutingimuste, õppevaldkonna ja isiklike kogemuste keerulist koostoimet pandeemia ajal. Nende erinevuste kõrvaldamine teadlikkuses on väga oluline, et tagada, et kõik üliõpilased oleksid varustatud teadmiste ja vahenditega, mis on vajalikud tulevaste toiduga kindlustatuse probleemidega tegelemiseks.

Nende keskmiste punktide tuletamine uuringust mängib olulist rolli tulevaste ulatuslikumate uuringute suunamisel. Tuues välja konkreetseid suundumused ja mustrid andmetes, on need keskmised näitajad esialgsed indikaatorid valdkondade kohta, mis vajavad põhjalikumat uurimist. Näiteks erinevused toiduga kindlustatuse teadlikkuses iseseisvalt elavate ja vanemate juures elavate õpilaste vahel või erineva akadeemilise taustaga õpilaste vahel annavad põhilise arusaama pandeemia erinevatest mõjudest. See arusaam on oluline suuremahuliste uuringute kavandamisel, mis võivad pakkuda täpsemaid ja põhjalikumaid teadmisi. Laiemas uuringus saab neid esialgseid tulemusi täiendavalt uurida, et valideerida või täpsustada täheldatud suundumusi, tagades seega tugevama ja nüansirikkama arusaama pandeemia mõjust toiduga kindlustatuse tajumisele Tartu ülikoolide üliõpilaste seas. Selline sihipärane uurimine laiemas uuringus ei suurendaks mitte ainult tulemuste usaldusväärsust, vaid aitaks ka sõnastada tõhusamaid ja paremini kohandatud sekkumisi toiduga kindlustatuse suurendamiseks erinevate üliõpilaspopulatsioonide seas.

2.4. Arutelu

Käesolevas dokumendis püütakse uurida COVID-19 pandeemia mõju toiduvalikutele, toitumisharjumustele ja toiduga kindlustatuse tajumisele üliõpilaste seas. Nende tegurite uurimine erinevate elutingimuste ja akadeemiliste erialade lõikes ning lõpuks keskendumine toiduga kindlustatuse tajumist mõjutavatele teguritele annab mitmemõõtmelise pildi. Siiski on oluline rõhutada, et analüüsis tehtud järeldused ei ole lõplikud, kuna uuringus osalenud üliõpilaste arv oli piiratud. Vastajate vastuseid võisid mõjutada ka muud kontrollimata või tundmatud tegurid. Seetõttu oleks tulevaste uuringute jaoks kasulik suurem uuring suurema arvu õpilastega.

Esimeses analüüsis täheldati, et omaette elavad üliõpilased teatasid oma majapidamises suurenenud toidujäätmete keskmisest suuremast hinnangust võrreldes nendega, kes elasid koos vanematega. See võib olla tingitud sellest, et iseseisvalt elavate üliõpilaste toiduhoolduses puudub kogemus või tõhusus, mis viib suurema raiskamiseni. Suurenenud mure perekonna majapidamistes võimaliku viiruste leviku pärast on viinud ka rangemate toiduohutustavade kehtestamiseni. Tähelepanuväärselt näitasid iseseisvad õpilased veidi kõrgemat keskmist tulemust, kui tegemist oli kohaliku toidutootmise tähtsuse ja toiduohutuse uurimise vajaduse kohta. Vaatamata suurenenud teadlikkusele toiduainetega kindlustatusest, olid vanemate juures elavad õpilased pandeemiaga seoses toiduainetega kindlustatuse pärast rohkem mures. See erinevus võis olla tingitud suurenenud vastutustundest või vajadusest varustada mitut inimest perekondlikus olukorras.

Sotsiaalteaduste ja meditsiiniüliõpilaste vahelises võrdlevas uuringus leiti, et akadeemilisel erialal oli oluline mõju üliõpilaste toitumisharjumustele ja hoiakutele. Meditsiinitudengid teatasid, et pandeemia mõjutas nende toiduvalikuid ja toitumisharjumusi rohkem, mis võib olla seotud nende suurema arusaamaga toitumise ja tervise vahelisest seosest. Huvitaval kombel teatasid mõlemad kohordid töödeldud toiduainete suurenenud tarbimisest, mis võib olla tingitud pandeemiaga kaasnenud stressist ja isolatsiooniga seotud piirangutest. Meditsiinitudengid teatasid suuremast mõjust oma toidueelarvele, mis võib viidata erinevale finantsmõjule või kulutuste prioriteetsusele. Samuti olid nad rohkem mures ülemaailmse toidutarneahela pärast pandeemia ajal. Seevastu sotsiaalteaduste üliõpilased näitasid, et nad mõistavad toiduainetega kindlustatuse laiemat sotsiaalset ja majanduslikku mõõdet, rõhutades kohaliku toidutootmise tähtsust ning vajadust toiduainetega kindlustatuse alaste teadusuuringute ja innovatsiooni järele.

Lõppanalüüsis keskenduti sellele, kuidas pandeemia mõjutas teadlikkust toiduga kindlustatusest. Leiti seos pandeemia tajutava mõju vahel toiduga kindlustatusele ning

muutuste vahel toiduainete eelarves ja teatavate toiduainete kättesaadavuses. Huvitaval kombel tajusid tugevat mõju pigem üksi elavad üliõpilased ja meditsiiniüliõpilased, võib-olla seetõttu, et pandeemia ajal on toidu ostmine ja eelarve koostamine vahetu väljakutse, aga ka seetõttu, et meditsiiniprogramm keskendub tervisele ja toitumisele. Siiski teatas märkimisväärne osa üliõpilastest, et nende teadlikkus on madal või neutraalne, mis viitab vajadusele suurendada haridust ja teadlikkust toiduga kindlustatusest, eriti vanemate juures elavate üliõpilaste ja nende erialade üliõpilaste puhul, kes traditsiooniliselt ei rõhuta neid teemasid.

Kuigi läbiviidud analüüsid annavad põhjaliku ülevaate pandeemia mõjust õpilaste toiduga kindlustatuse käitumisele ja arusaamadele, piirab valimi piiratud suurus järelduste otsustavust. Seetõttu oleks tulevikus kasulik viia läbi ulatuslikum uuring laiemal üliõpilaskonnaga, et mõista pandeemia täpset mõju toiduga kindlustatuse tajumisele. See võimaldaks töötada välja kohandatud sekkumisi või ennetavaid meetmeid, et tagada toiduga kindlustatus tulevaste ülemaailmsete tervishoiukriiside korral. Edendades nende küsimuste paremat mõistmist kõigis akadeemilistes distsipliinides, saame valmistada üliõpilasi, homseid juhte, ette, et nad suudaksid tõhusalt reageerida tulevastele toiduga kindlustatuse probleemidele. See kinnitab, kui oluline on jätkata teadusuuringuid selles valdkonnas ja integreerida toiduga kindlustatuse teemad erinevatesse õppekavadesse.

Kokkuvõtte

COVID-19 pandeemia on oluliselt mõjutanud erinevaid eluvaldkondi, sealhulgas toiduainetega seotud arusaamu ja käitumist. Käesoleva uuringu eesmärk oli uurida neid mõjusid Tartu Ülikooli üliõpilaste seas, keskendudes erinevustele iseseisvalt ja koos vanematega elavate üliõpilaste vahel ning sotsiaal- ja meditsiiniüliõpilaste vahel.

Uuringu tulemused näitasid mitmeid olulisi suundumusi. Iseseisvad üliõpilased teatasid, et võrreldes vanematega elavate üliõpilastega on toidu raiskamine suurem, mis võib olla tingitud kogemuse või tõhususe puudumisest toidu käitlemisel. Hoolimata sellest, et toiduga kindlustatuse probleemidest ollakse teadlikumad, olid vanematega koos elavad üliõpilased pandeemia kontekstis toiduga kindlustatuse pärast rohkem mures. See võib olla tingitud suurenenud vastutusest või vajadusest hoolitseda mitme inimese eest perekondlikus kontekstis.

Sotsiaalteaduste ja meditsiiniüliõpilaste võrdlemisel selgus, et viimased teatasid pandeemia suuremast mõjust oma toiduvalikutele ja toitumisharjumustele, mis on tõenäoliselt tingitud nende paremast arusaamast toitumise ja tervise vahelisest seosest. Huvitaval kombel teatasid mõlemad rühmad töödeldud toiduainete suurenenud tarbimisest, mis võib olla seotud pandeemiaga seotud stressi ja piirangutega. Meditsiinitudengid teatasid ka suuremast mõjust oma toidueelarvele, mis võib peegeldada erinevaid finantsmõjusid või kulutuste prioriteete.

Lõpuks uuriti, kuidas pandeemia mõjutas teadlikkust toiduga kindlustatusest. Leiti, et pandeemia tajutud mõju toiduga kindlustatusele ning muutused toiduainete eelarves ja kättesaadavuses on olulisel määral seotud. Huvitaval kombel tajusid iseseisvad üliõpilased ja meditsiiniüliõpilased tugevamat mõju, mis võib olla tingitud toidu ostmise ja eelarve koostamise vahetutest probleemidest pandeemia ajal ning meditsiini programmi keskendumisest tervisele ja toitumisele. Märkimisväärne osa üliõpilastest teatas siiski vähesest või neutraalsest teadlikkusest, mis rõhutab vajadust suurendada haridust ja teadlikkust toiduga kindlustatusest.

Kuigi uuring andis põhjalikke tähelepanekuid, oli valimi suurus piiratud ja seega tuleks järeltööd teha ettevaatlikult. Tulemused rõhutavad, kui oluline on jätkata uuringuid selles valdkonnas ja integreerida toiduga kindlustatuse teemad erinevatesse õppekavadesse. Tulevastes uuringutes tuleks arvesse võtta suuremaid ja mitmekesisemaid valimeid, mis võiksid anda otsustavamaid järeltööd pandeemia mõju kohta toiduga kindlustatuse tajumisele.

Kokkuvõttes rõhutavad need tulemused, et ülemaailmne kriis, nagu COVID-19 pandeemia, võib mõjutada üliõpilaste arusaamu toiduga kindlustatusest. Need rõhutavad

märkimisväärseid erinevusi, mis võivad ilmneda sõltuvalt elukorraldusest ja akadeemilistest distsipliinidest, ning osutavad vajadusele teha haridus- ja teadlikkuse suurendamise algatusi, et parandada arusaamist toiduga kindlustatusest.

See uuring kinnitab, kui oluline on tunnista ja käsitleda toiduga kindlustatuse probleeme ülemaailmsete tervishoiukriiside tagajärjel. Käesolevas uuringus esile toodud ülikoolide üliõpilaste erinevad kogemused ja arusaamad pakuvad väärtuslikku vaatenurka sellele olulisele küsimusele. Poliitikakujundajad, haridustöötajad ja tervishoiutöötajad peavad neid tulemusi arvesse võtma oma jõupingutustes toiduga kindlustatuse ja toitumise edendamiseks, eriti kriisi ajal. Parandades arusaamist ja teadlikkust toiduga kindlustatusest, saame paremini varustada tulevasi juhte kõigis valdkondades, et neid probleeme tõhusalt lahendada. COVID-19 pandeemia on rõhutanud ülemaailmse tervise ja toiduga kindlustatuse vastastikust seotust ning tungivat vajadust terviklike strateegiate järele, et tagada kõigile juurdepääs ohutule ja toitvale toidule nii kriisi ajal kui ka pärast seda.

Viidatud allikad

1. *Actions now can curb food systems fallout from COVID-19 | Nature Food.* (s.a.). Retrieved from <https://www.nature.com/articles/s43016-020-0085-y>
2. Adhanom Ghebreyesus, T. (2020). Addressing mental health needs: An integral part of COVID-19 response. *World Psychiatry, 19*(2), 129–130. DOI: 10.1002/wps.20768
3. Al Tarrah, D., Al Shami, E., Al Hamad, N., Al Beshar, F., & Devarajan, S. (2021). The Impact of Coronavirus COVID-19 Pandemic on Food Purchasing, Eating Behavior, and Perception of Food Safety in Kuwait. *Sustainability, 13*(16), Art. 16. DOI: 10.3390/su13168987
4. Azazz, A. M. S., Link to external site, this link will open in a new window, Elshaer, I.A., & Link to external site, this link will open in a new window. (2022). Amid the COVID-19 Pandemic, Social Media Usage and Food Waste Intention: The Role of Excessive Buying Behavior and Religiosity. *Sustainability, 14*(11), 6786. DOI: 10.3390/su14116786
5. Berry, E. M., Dernini, S., Burlingame, B., Meybeck, A., & Conforti, P. (2015). Food security and sustainability: Can one exist without the other? *Public Health Nutrition, 18*(13), 2293–2302. DOI: 10.1017/S136898001500021X
6. Binswanger, H. P., & Landell-Mills, P. (1995). *The World Bank's strategy for reducing poverty and hunger: A report to the development community.* Washington D.C.: World Bank.
7. *Chapter 1. Food security and trade: An overview.* (s.a.). Retrieved from <https://www.fao.org/3/y4671e/y4671e05.htm#TopOfPage>
8. Choc waves: How coronavirus shook the cocoa market. (2020, juuli 30). *Financial Times.*
9. Coronavirus serves up a surplus of Wagyu beef. (2020, aprill 3). *Financial Times.*
10. FAO and WFP. (2020). *FAO-WFP early warning analysis of acute food insecurity hotspots: July 2020.* FAO and WFP. DOI: 10.4060/cb0258en
11. Ferreira Rodrigues, J., Cunha dos Santos Filho, M. T., Aparecida de Oliveira, L. E., Brandenburg Siman, I., Barcelos, A. de F., de Paiva Anciêns Ramos, G. L., Almeida Esmerino, E., Gomes da Cruz, A., & Arriel, R. A. (2021). Effect of the COVID-19 pandemic on food habits and perceptions: A study with Brazilians. *Trends in Food Science & Technology, 116*, 992–1001. DOI: 10.1016/j.tifs.2021.09.005
12. *Global Food Security: Challenges and Policies.* (s.a.). DOI: 10.1126/science.1092958
13. Habicht, J.-P., & Pelletier, D. L. (1990). The Importance of Context in Choosing

- Nutritional Indicators. *The Journal of Nutrition*, 120(suppl_11), 1519–1524. DOI: 10.1093/jn/120.suppl_11.1519
14. *Meat packing plants become the latest Covid-19 hotbeds | CNN*. (s.a.). Retrieved from <https://edition.cnn.com/2020/06/27/health/meat-processing-plants-coronavirus-intl/index.html>
 15. *Migrant workers and the COVID-19 pandemic*. (s.a.).
 16. Nations, U. (1994). *Human Development Reports*. United Nations.
 17. Pangaribowo, E. H., Gerber, N., & Torero, M. (2013). *Food and Nutrition Security Indicators: A Review* (SSRN Scholarly Paper Nr 2237992). DOI: 10.2139/ssrn.2237992
 18. Peterson, K. (2016). Toiduga kindlustatus muutuvates kliimatingimustes. *Eesti Maailikool Põllumajandus- ja keskkonnainstituut*. HANDLE: 10492/2817
 19. Pinstrup-Andersen, P. (2009). Food security: Definition and measurement. *Food Security*, 1(1), 5–7. DOI: 10.1007/s12571-008-0002-y
 20. Powell, P. K., Lawler, S., Durham, J., & Cullerton, K. (2021). The food choices of US university students during COVID-19. *Appetite*, 161, 105130. DOI: 10.1016/j.appet.2021.105130
 21. *Prepare food systems for a long-haul fight against COVID-19 | IFPRI: International Food Policy Research Institute*. (s.a.). Retrieved from <https://www.ifpri.org/blog/prepare-food-systems-long-haul-fight-against-covid-19>
 22. Serageldin, I. (1999). Biotechnology and Food Security in the 21st Century. *Science*, 285(5426), 387–389. DOI: 10.1126/science.285.5426.387
 23. *World Food Conference Rome November 1974 on JSTOR*. (s.a.). Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/23001719>
 24. *World Food Summit—Final Report—Part I*. (s.a.). Retrieved from <https://www.fao.org/3/w3548e/w3548e00.htm>
 25. Yaffe-Bellany, D., & Corkery, M. (2020, aprill 11). Dumped Milk, Smashed Eggs, Plowed Vegetables: Food Waste of the Pandemic. *The New York Times*.

Summary

THE IMPACT OF THE COVID-19 CRISIS ON PERCEPTIONS OF FOOD SECURITY AMONG STUDENTS AT THE UNIVERSITY OF TARTU

Paul Vössotski

This study, entitled "The Impact of the COVID-19 Crisis on Perceptions of Food Security Among Students at the University of Tartu," explores the multifaceted implications of the COVID-19 pandemic on the perceptions and behaviors related to food security among university students. The research is premised on the recognition of food security as a vital aspect of public health and well-being, given its encompassing nature involving physical, social, and economic access to sufficient, safe, and nutritious food.

The COVID-19 pandemic, with its consequential disruptions to supply chains, changes in consumer behaviors, and significant economic impacts, presented a unique opportunity to examine the influence of a global health crisis on perceptions of food security. The study focused on a distinctive demographic group - university students, who are often navigating independence, financial management, and dietary choices for the first time

The investigation divided the student population into many categories, for example: those living independently and those living with parents. The premise was that living arrangements could significantly impact perceptions of food security, food wastage, and eating habits. Additionally, the study made a distinction between social science and medical students, suggesting that academic discipline might influence perceptions and priorities related to food security and nutrition.

The results demonstrated intriguing trends. Independently living students reported higher food wastage compared to their counterparts living with parents. Despite higher awareness of food security issues, students living with parents expressed greater concern about food security in the pandemic context. In the comparison between social science and medical students, the latter group reported a more significant pandemic impact on their food choices and eating habits. Interestingly, both cohorts reported increased consumption of processed foods, possibly due to pandemic-related stress and constraints.

The study then analyzed how the pandemic affected awareness of food security. It found a significant relationship between the perceived pandemic impact on food security and changes in food budgets and availability. Independently living students and medical students perceived a stronger effect, perhaps due to the immediate challenges of food purchasing and budgeting during the pandemic.

However, a considerable proportion of students reported low or neutral awareness,

indicating the need for increased education and awareness about food security. The study, while insightful, was constrained by a limited sample size, suggesting that results should be interpreted with caution and highlighting the importance of future research with larger, more diverse samples.

In conclusion, the research underscores the intricate ways a global crisis like the COVID-19 pandemic can influence students' perceptions of food security. It brings attention to the significant differences that can arise based on living arrangements and academic disciplines, and emphasizes the necessity of education and awareness initiatives. This study reinforces the significance of recognizing and addressing food security concerns in global health crises, urging policymakers, educators, and health professionals to incorporate these findings into their strategies to promote food security, particularly in crisis times. The findings underline the interconnectedness of global health and food security, highlighting the need for comprehensive strategies to ensure access to safe, nutritious food during and beyond times of crisis.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Paul Võssotski,

(autori nimi)

annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

COVID-19 KRIISI MÕJU ARUSAAMISELE TOIDUJULGEOLEKUST TARTU

ÜLIKOOLITUDENGITE NÄITEL,

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on Raul Omel,

(juhendaja nimi)

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Paul Võssotski

15.01.2024